

VĂN HÓA M'NÔNG VÀ VẤN ĐỀ BẢO TỒN, PHÁT HUY GIÁ TRỊ VĂN HÓA M'NÔNG Ở TỈNH ĐẮK NÔNG

Nguyễn Thế Nghĩa

Sở Văn hóa Thể thao và Du lịch tỉnh Đắk Nông

MỞ ĐẦU

M'Nông là một trong những dân tộc bản địa Tây Nguyên với số dân hơn 67.300 người, đứng thứ 19 trong số 54 dân tộc ở Việt Nam, chiếm 0,81% dân số cả nước⁽¹⁾. Riêng ở tỉnh Đắk Nông, có hơn 40.000 người M'Nông, chiếm khoảng 50% tổng số người M'Nông ở Việt Nam và 1/3 dân số M'Nông trên thế giới. Người M'Nông có một nền văn hóa phong phú, mang đậm bản sắc Tây Nguyên.

Trong bối cảnh toàn cầu hóa, kinh tế thị trường, sự tác động của công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập quốc tế đã làm cho đời sống kinh tế - xã hội văn hóa của dân tộc M'Nông biến đổi và phát triển. Trong đó, bên cạnh xu hướng tích cực, tiến bộ, đã xuất hiện nguy cơ làm “xói mòn” giá trị văn hóa M'Nông. Vấn đề quan trọng đặt ra là: Làm gì và bằng cách nào để không những giữ gìn, mà còn phát huy được giá trị của văn hóa M'Nông, chuyển sức mạnh của giá trị này vào cuộc sống mới, góp phần thúc đẩy sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa ở tỉnh Đắk Nông.

Từ trước đến nay, đã có nhiều công trình của các tác giả trong và ngoài nước nghiên cứu về vùng Đắk Nông, cư dân M'Nông. Những công trình này đã đi sâu nghiên cứu một số mặt, yếu tố cụ thể của văn hóa Tây Nguyên nói chung và văn hóa M'Nông nói riêng. Tuy nhiên, còn nhiều mặt, nhiều yếu tố của văn hóa M'Nông chưa được nghiên cứu một cách hệ thống (như âm nhạc, tôn giáo, kiến trúc, điêu khắc, văn học dân gian). Đặc biệt là, từ trước đến nay chưa có khảo sát đánh giá nào về thực trạng của văn hóa M'Nông hiện nay cũng như những nguyên nhân của chúng. Vì vậy, việc thực hiện đề tài: “*Văn hóa M'Nông và vấn đề bảo tồn, phát huy giá trị văn hóa M'Nông ở tỉnh Đắk Nông*” là hết sức cần thiết nhằm đánh giá khái quát những giá trị của văn hóa M'Nông. Đặc biệt là tập trung nghiên cứu làm rõ thực trạng của văn hóa M'Nông và các giải pháp bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa M'Nông ở Đắk Nông.

NỘI DUNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

1. Nội dung nghiên cứu

- Tổng quan về quá trình hình thành và phát triển của tỉnh Đắk Nông, của dân tộc M'Nông và văn hóa M'Nông.

- Nội dung và những giá trị văn hóa M'Nông trong lịch sử được thể hiện ở các lĩnh vực: Tín ngưỡng và tôn giáo, văn học dân gian, âm nhạc dân gian, nghệ thuật múa dân gian, nghệ thuật kiến trúc và trang trí dân gian, lễ hội dân gian và luật tục M'Nông.

(¹) Tổng cục Thống kê, 2006.

- Những giải pháp cơ bản và cấp bách để bảo tồn và phát huy giá trị của văn hóa M'ông.

2. Phương pháp nghiên cứu

- Dựa trên những nguyên lý và phương pháp luận của chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh và những quan điểm của Đảng ta về công tác bảo tồn, phát huy giá trị văn hóa truyền thống.

- Sử dụng tri thức khoa học liên ngành (triết học, xã hội học, dân tộc học, kinh tế học, văn hoá học, văn hóa du lịch, tôn giáo học, ngôn ngữ học v.v...)

- Sử dụng các phương pháp cụ thể: Khảo sát, điền dã, quay phim, chụp ảnh, ghi âm, sưu tầm tư liệu, phân tích và tổng hợp, logic và lịch sử, so sánh, đối chiếu, khái quát hoá, hệ thống hoá, điều tra định lượng, điều tra định tính, xin ý kiến chuyên gia, tọa đàm và hội thảo khoa học.

- Sử dụng phần mềm SPSS và Ethnograph để xử lý thông tin, dữ liệu.

KẾT QUẢ VÀ BÀN LUẬN

Đề tài đã thu thập các tư liệu, tài liệu, số liệu đã có trong các thư viện, bảo tàng, các cơ quan,...; Tổ chức các cuộc điền dã tại địa phương để thu thập tư liệu tại chỗ thông qua các nghệ nhân và người dân; Điều tra xã hội học định lượng đối với 485 hộ gia đình người M'ông; Khảo sát định tính với 55 phiếu phỏng vấn sâu (trong đó có 40 người dân tộc địa phương và 15 chuyên gia cấp tỉnh); Tổ chức 11 cuộc thảo luận nhóm tập trung, 3 cuộc tọa đàm và hội thảo để xin ý kiến của các chuyên gia, các nhà nghiên cứu, các nghệ nhân, những nhà lãnh đạo và quản lý văn hóa ở Trung ương và địa phương, về giá trị văn hóa M'ông, cách thức và phương pháp bảo tồn, phát huy giá trị văn hóa M'ông trong điều kiện đổi mới đất nước và hội nhập quốc tế.

Qua nghiên cứu đã có cơ sở để khẳng định, dân tộc M'ông thuộc hệ ngôn ngữ Môn - Khmer, dòng Nam Á, là một trong những dân tộc lâu đời giữ vai trò chủ thể ở Tây Nguyên. Trong lịch sử hàng ngàn năm, dân tộc M'ông đã sáng tạo ra nền văn hóa đậm đà bản sắc M'ông với âm hưởng sâu sắc của Tây Nguyên. Nền văn hóa đó được thể hiện một cách sinh động trong cuộc đấu tranh chống giặc ngoại xâm, lao động sản xuất, sinh hoạt, giao tiếp, lễ hội và các hình thức nghệ thuật... Mặt khác, lịch sử vùng đất và văn hóa M'ông đã sản sinh và tạo dựng nhiều thế hệ người M'ông nối tiếp truyền thống sống giản dị trung thực, yêu quê hương đất nước, yêu thương con người, gắn kết thân tộc và cộng đồng, cần cù trong lao động, dũng cảm trong đấu tranh chống giặc ngoại xâm.

Văn hoá M'ông có nhiều tiềm năng, giá trị to lớn. Ở mỗi lĩnh vực văn hoá khác nhau đều có những giá trị riêng. Đề tài đã đưa ra 8 giá trị văn hoá chính: Giá trị văn hoá về đạo đức, lối sống; Giá trị văn hoá tín ngưỡng - tôn giáo; Văn học dân gian; Âm nhạc dân gian; Nghệ thuật kiến trúc và trang trí dân gian; Nghệ thuật múa dân gian; Nghi lễ dân gian; Luật tục M'ông. Đồng thời, đề tài đã đề xuất 4 nhóm giải pháp bảo tồn và phát huy giá trị văn hoá M'ông: Giải pháp kinh tế - xã hội; Giải pháp giáo dục - đào tạo; Giải pháp về tín ngưỡng - tôn giáo; Giải pháp văn hóa.

KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ

- Tỉnh cần nhanh chóng đầu tư xây dựng và hoàn thiện hệ thống cơ sở hạ tầng kỹ thuật của tỉnh. Đây chính là nền tảng vật chất để bảo đảm cho sự phát triển trước mắt và lâu dài một cách bền vững.

- Tỉnh cần xây dựng “Quần thể di sản văn hóa M’ông” với 3 khu bảo tồn: nhà bảo tàng văn hóa, khu thực hành văn hoá, khu bảo tồn văn hóa tự nhiên ngoài trời.

- Tỉnh cần chọn một ngày trong năm làm “Ngày văn hóa M’ông” để tổ chức “Lễ hội văn hóa M’ông”.

- Tỉnh cần có chính sách và chương trình “đặc biệt” đào tạo, bồi dưỡng mang tính chuyên nghiệp đối với lực lượng làm công tác dân tộc, tôn giáo, giáo dục, y tế, văn hóa - xã hội ở vùng đồng bào dân tộc thiểu số (trong đó có M’ông). Đồng thời, đào tạo, bồi dưỡng các nghệ nhân và những người kế cận. Có chính sách sử dụng và đãi ngộ họ một cách hợp lý nhằm bảo tồn, phát huy được giá trị văn hóa M’ông nói riêng và các dân tộc trên địa bàn tỉnh nói chung.

(Trong trường hợp quý bạn đọc có nhu cầu tìm hiểu rõ hơn về đề tài hoặc tham khảo báo cáo đầy đủ của đề tài. Vui lòng liên hệ:

Sở Khoa học và Công nghệ tỉnh Đắk Nông. SĐT: 05013.600.333)